

Tölgyes László András

Médium, Hang, Esztétika

Zeneiség a mediális technológiák korában

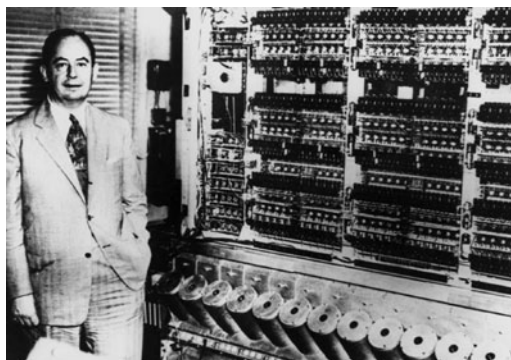
🔴 **Főszerkesztő: Batta Barnabás, Universitas Kiadó, Szeged, 2009**

„FLATUS VOCIS”

Can you see
Can you see the echo
Can you hear
Can you hear yourself
Glass embrace
Emit refractions
I can see
Phonetized apparitions
Look in to
Absolute resonance/Sonant Spectre
Can you see
The imitation of noise
Can you feel image
In your face
Emit refractions
I can see
In the Sound Mirror

(Clock DVA: *Sound Mirror*)

■ Nehéz dolog kritikát írni egy zenefilológiai chrestomatiáról, különösen akkor, ha a kortárs elektronikus zene kerül terítékre ismét. A legutóbbi hasonló jellegű értekezés a modern tánckultúráról a KÖMLŐDI–PÁNCZÉL páros által szerkesztett *A Mennyek kapui* volt, igaz az lassan már tíz éve íródott és közel sem volt ennyire alapos és az elektronikus zene iránt elkötelezett és precíz összeállítás. A *Médium, Hang, Esztétika* kötet nehéz feladatot vállalt magára: egyrészt megpróbálja az elmúlt évek zenefilológia hiányosságait kipótolni, másrészt kísérletet tesz korunk lehetséges zeneesztétikai irányvonalainak felvázolására, nem is beszélve a kortárs elektronikus zene magyar evangelizációjának szándékáról.

Neumann János és az első számítógép
© http://mek.niif.hu/02100/02185/html/img/4_080a.jpg

AKAI MPC 5000, a szamplerék királya
© www.woodbrass.com/images/woodbrass/AKAI+MPC+5000.JPG

Az elektronikus zene apológéái

BATTA BARNABÁS előszava első olvasásra nem más, mint egy a futuristák kiáltványaihoz hasonlatos dühös forradalmi expoé a 21. század első évtizedének végéről keelve. Tegyük hozzá, remekül van megírva: fiatalos, elszánt és nagyon találó (igaz, számos, a kortárs zenében tevékenykedő művész egy örök életre megharagíthatott!). Hogy elkésett vagy megelőzte a korát, azt majd a kötet leendő olvasói tudják eldönteni. Fontos és főként kínos kérdéseket vet fel a zeneesztétika és médiaművészet köréből, s egyben dekonstruálja is a zeneiségről és a zenéről szóló eddigi magyar nyelvű esztétikai vélekedéseket és ismereteinket.

A kötet radikális szemléletváltást sürget, és megkérdőjelezi az eddig egységes zenefilológiai fogalmaink meglétét az európai kultúrában. Új nyelvre, új filozófiára tart igényt a trónkövetelő elektronikus zene számára, habár nyelvében és fogalmi térében a klasszikus zenei és filozófiai iskolákra támaszkodik, illetve tagadja azokat. (Igaz, ezt rafináltan és művés nyelven teszi, a kötet előnye és hátránya is egyben ez az „akadémikus stílus”.)

Felvetődhet a naiv olvasóban, hogy nem kellene-e mégis gyanúperrel illetnünk egy ilyen, a klasszikus zeneelméletet tagadó, de egyben mégis új esztétikát igénylő „pimasz” kötetet?

Flashforward helyett a múlt emlékei

ATHANASIOS KIRCHER a *Musurgia Universalis* című könyvében feltételezi, hogy a zenében fellelhető harmónia a világ tökéletességére utalhat. A *Médium, Hang, Esztétika* kötet viszont tagadja ezt, persze joggal, hiszen a futuristák tagadásához és kritikájához nyúl vissza. Amikor a minket körülvevő világ elektronikus zajai már sokszor kakofóniának hallatszanak, megérteni és életünkbe szervesen beleépíteni sajnos nehezen lehetséges azokat. A kötet diszkrét báját adja ez a zenei *itinerárium* szerep, sőt a szerkesztőtől akár feltételezhetjük, hogy VERGILIUSKÉNT próbál minket elkalauzolni a kortárs elektromos zajok poklában. Természetesen, a lapokon fokozatosan előrehaladva és a fogalmi háttérbe belebonyolódva, ez nem mindig sikerül neki (szerencsére, mert így ad némi fejtörésre lehetőséget olvasók számára is).

Remek tanulmányokat találunk az elektronikus improvizációról, a hangmagasság és a hangszín kultúrtörténetéről és a pszichoakusztika máig ismeretlen kortárs hangzó vetületeiről. A legtöbbben csak rácsodálkozunk olvasás közben az elektronikus zene történetének eddigi fehér foltjaira, ismeretlen filozófiai háttérre, vagy inkább felednénk a rá jellemző zenei szerkesztési szabadosságot, mely olyannyira jellemzi korunkat.

Mégis mit is állít és válasz fel a kötet valójában? A mai tömegfogyasztáson alapuló zenei „műveltség” már nem feltételezi a klasszikus zenekultúra ismeretét, az egységes zenefilozófia ismeretének fogalmát. A jelenleg az átlagemberek számára elérhető hangzóanyagok és zeneként élvezhető „hangozva érzékelhető mozgó formáknak” már semmi közük sincs a filozófiai értelemben vett metafizikához. (Vagy talán soha nem is volt gondolhatnánk rosszmájúan?). Az analóg-digitális fordulat végső sorban, nemcsak kulturális, de zeneesztétikai fordulatot is hozott, ami mindenkit, legyen szó fogyasztóról, hangzóanyag előállítóról vagy előadóról, egyaránt érint. Át kell értékelnünk minden eddigi nézetünket a kortárs elektronikus zenéről: nézzük hát a kötet néhány állítását a teljesség igénye nélkül.

Analóg vs. digitális: a menny és pokol házassága

A hagyományos, az ún. klasszikus zene vége valójában akkor kezdődött, amikor NEUMANN JÁNOS munkássága nyomán megjelentek az első számítógépek. A zeneelméleti kísérletek egy tökéletesebb hangzó rendszer és a klasszikus „tonális” zene átformálására már nem hozhattak novumot, gondoljunk csak a dodekafónia kudarcára és unalmasságára.

BARTÓK népzenei gyűjtésre kényszerült a magyar zenei nyelv megújítására tett kísérlete során: így próbálta meg egy már nem létező ország kulturális egységét újra definiálni. JOHN CAGE, pedig mindent elmondott a csendről, amit csak megtudhattunk róla. Kit nem csábított volna el a digitális világ ígérete a zene klasszikus és filozófiai értelemben vett újra felfedezéséről. Kényszeresen vissza és vissza kell térnünk PYTHAGORASHOZ és a klasszikus görög zeneelmélethez, ha feltételezzük, hogy a zeneszerkesztés nem más, mint pusztán matematikai egyenletek sorozata. A kettes számrendszer jelenlegi uralma látszólag megváltotta unalmas és kiszámítható zenei világunkat. A digitális váltás eufóriája közben, viszont számos újabb problémával kellett szembesülnünk mind zeneélvezőként mind előadóként.

Egy klasszikus példával élve az analóg zenerögzítési és szerkesztési módszer ahhoz hasonlatos, mintha egy autóval haladnánk egy földúton. Az út valójában nincs tökéletesen kijelölve, bármikor levághatjuk a kanyarokat, nem szabnak korlátot tiltó táblák. A digitális forradalom utáni hangrögzítési és szerkesztési elvek, viszont szigorúbb szabályokat követelnek meg tőlünk. Ezen az autópá-

Hangtűkör rendszer,
Dungeness
© www.kangaroomaths.
com/free_resources/
autograph/20photos/
Sound%20Mirrors/
Dungeness/
Sound%20Mirror%20
(Dungeness%20view).jpg

Az Ableton Live kezelő felülete
© www.ableton.com/
press

lyán haladva a sebesség és a szalagkorlát pontosan rögzített határok közé szorítja haladásunkat. Bármilyen hiba végzetes lehet számunkra. A digitális világban minden kiszámítható és tökéletes. A megfelelő felbontással rögzített hangok majdnem olyanok, mint ahogy elhangzottak. Ez a világ csak a lehető világok legjobbika lehet. De valljuk be, meglehetősen unalmas, hiszen hiányzik a szabadság minimális algoritmusai.

A „hibás hang” avagy az ismétlés kultúrája

Ha mindent a legjobb felbontásban és mintavételezésben rögzíthetünk, felmerül a kínzó kérdés: létezik-e nélkülözhető, hibás vagy felesleges hang a világban? Minden hangot nem hallhatunk és gyűjthetünk össze ugyanolyan módon, bár technikailag lehetséges lenne megtenni ezt. Vagy feltételezzük, hogy a meghallgatható és eddigi életünkben hallott hangok, zenék végtelen permutációit ismételtetjük örökkön-örökké? A kötet legérdekesebb részei ezt a témát feszegetik, a szempler, vagyis a mintavételezés filozófiáját: minden darabokra szedhető és ismételhető. Az eredetiség bűn, a másolás erény lett. Ha minden másolható, nem vagyunk-e mi is klónok csupán?

Zenefilozófiai szempontból érdekes lenne elképzelni egy olyan szemplert, mint a BORGES novellájában – a *Homokkönyvben* – szereplő könyvet, melyben soha nem találunk hasonló oldalt, bármikor üjtjük is fel egy újabb lapját annak. Habár ez lenne minden kortárs elektronikus zenész álma valószínűleg, a szemplerek szemplerét találnánk meg benne.

A digitális zeneszerkesztésben hamar megjelenik a sterilitás, a hibát maga a hangzó anyag ridegsége követeli ki, amely túlságosan idegen az emberi léttől. A tökéletesség, még ha zeneileg létezhetne is, mindig visszataszító, mivel nem tudunk mit kezdeni vele, nincs értelme lefordítani nyomorúságos hétköznapi életünkre. Félünk tőle, mert idegen és fájdalmas szembesülni vele. Így lett a sequencerek és digitális hangszerek alapvető tulajdonsága az analóg világból visszacsempészett hibák tömkelegének rafinált implementálása. A csúnya és hibás, a szép és a legjobban eladható a kortárs elektronikus zenei kultúrában.

Kétségek között

Az elektronikus zene diszkrét bája talán az, hogy feltételezhetjük: nem is létezik. Minden hang elektromos elméletileg? Ha a testem elektronikus módon működik, mit jelent az elektronikus zene fogalma? Egy egyszerű példa: egy zongorabilentyű leütése agyi elektromos impulzusok sorozatát jelenti az ujjam számára, melyet azután digitálisan újra „elektronizálok”. A kötetben több tanulmány is feszegeti a hallás körülírhatatlan fogalmát. A látás kultúrájának végén vizionálják, a hangzóanyag befogadhatatlanságának dominanciája miatt. Ha minden hangot megpróbálna az elménk értelmezni, hogyan létezhetnének ezen a világon? Ezzel a kérdéskörrel a talán legnehezebb, de egyben legérdekesebb tanulmányok foglalkoznak a kötetben (JOHN CHOWING, KOVÁCS BALÁZS, DANCZI CSABA LÁSZLÓ írásai).

Kodály Zoltán használta volna az Ableton Live-ot?

A kötet legmerészebb kijelentése BATTÁ BARNABÁS kiáltványában található: „... a klasszikus zenében a használatban lévő elemek száma olyan alacsony, hogy a zenei kód rendkívül könnyen interpretálható...” (Előszó). Bár értelmezhetnénk ezt a kijelentést hagyományos klasszikus zenekészítés és zeneszerzés kritikájaként, a szerző – remélhetőleg – csupán a kortárs elektronikus zenében megjelenő szerző-mű-előadó problematikájára utalt.

Tényleg csak a zenekészítés demokratizálódása kívánja meg azt, hogy dobjunk el a kottát, felejtsük el az eddig felhalmozott zenei alapanyagokat és tudást? A probléma inkább abban rejlik, hogy ma az elektronikus zene színterén bárki készíthet zenét, még az is, aki nem rendelkezik a hagyományos előképzettséggel és zenei műveltséggel. Sőt, néha a pallórozott „szolfézs”-ismeretek csak megnehezítik az előadók dolgát a szabad alkotásban. A kotta és a hagyományos notációs technikák ismeretének hiánya egy új zeneszerkesztési követelményt is megteremtett az évek során.

Érdekes megfigyelni ebből a szempontból, a ma a legnépszerűbb elektronikus „hangszert” az *Ableton Live* elnevezésű sequencert. A program valójában nem más, mint egy gigantikus szempler (mintavető), amelynek kezelése valójában leginkább egy táblázatkezelő szoftverhez hasonlatos (egyszerű és logikus szerkesztési felületeket ad a zenészeknek és DJ-knek). Bármely zenei eseményt, ami digitalizálható, feldarabolhatunk, torzíthatunk és klónozzhatunk benne, szabadon átalakítva és újraértelmezve azt. Sőt a *Live* kezés bányaként akár önmagában is perpetuum mobileként zenél a beépített virtuális hangszerei segítségével, míg alkotója pihen. Nem véletlen, hogy a kortárs elektronikus zene etalon programja lett néhány év alatt (gondoljunk csak bele, létezhettek Mashup-ok Live nélkül?).

Hogyan érdemes olvasni a kötetet?

Mindenképpen a két Batta tanulmány olvasata javasolt az elektronikus kultúrával most ismerkedő olvasók számára, hiszen a kötet ezek nélkül szinte érthetetlen. FRANCISCO LOPEZ írása kötelező olvasmány kell, hogy legyen DJ-knek és elektroakusztikus előadóknak. Ezek megemésztése után már könnyebben felfejthető a kötet a maga teljességében. Ekkor érthetjük meg talán azt, hogy az elektronikus zene hallgatásának megtanulása és elsajátítása nem egy könnyű feladat.

A *Médium, Hang, Esztétika* kötet nem szól másról, mint a zene újbóli felfedezéséről, olyan új dimenziókat és határokat feszegetve, melyekkel kapcsolatban – valószínűleg klasszikus zenei neveltetésünk miatt – eddig még önmagunknak sem mertünk kérdéseket feltenni. Bátor és nehéz kötet, melyet már évekként ezelőtt ki kellett volna adni. Nem tudni, lesz-e folytatása, de a kortárs elektronikus zenei élmény igazi megtapasztalásához és megértéséhez mindenképpen nélkülözhetetlen kiadványt vesz az olvasó a kezébe.

* Kömlödi Ferenc – Pánczél Gábor: *Mennyek kapui – Az elektronikus zene évtizede*.
Re:Creation Kft, Budapest, 2001

Az agyi elektromosság mérése és feltérképezése
© http://en.wikipedia.org/wiki/File:Quintephone_brainwave_regen_poster_colour.jpg

VÁRNAI GYULA

Ugyanaz a patak

2010. május 22 – augusztus 29.

.....
ERNST
M Ú Z E U M

H-1065 Budapest, Nagymező utca 8.
www.mucsarnok.hu • www.kunsthalle.hu
Nyitva: kedd – vasárnap 11.00–19.00

<p>Lissitzky+ <i>Part 1: Victory over the Sun</i> ● VAN ABBEMUSEUM www.vanabbemuseum.nl EINDHOVEN 2009. 09. 09 – 2010. 09. 05.</p>
<p>Horvátország</p>
<p>Art always has its consequences ● STARA ZGRADA MUZEJA SUVRÉMENE UMJETNOSTI www.artalways.org ZÁGRÁB 2010. 05. 08 – 06. 02.</p>
<p>Írország</p>
<p>Carlos Garaicoa ● IRISH MUSEUM OF MODERN ART www.imma.ie DUBLIN 2009. 06. 10 – 2010. 09. 05.</p>
<p>Lengyelország</p>
<p>Gender Check! Femininity and Masculinity in the Art of Eastern Europe ● ZACHETA NARODOWA GALERIA SZTUKI www.zacheta.art.pl. VARSÓ 2010. 03. 20 – 06. 13.</p>
<p>Luxemburg</p>
<p>Sketches of Space ● MUDAM LUXEMBOURG www.mudam.lu LUXEMBOURG 2010. 06. 19 – 09. 19.</p>
<p>Nagy-Britannia</p>
<p>Harri Palviranta and CJ Clarke <i>Playgrounds</i> ● BELFAST EXPOSED, BELFAST www.belfastexposed.org BELFAST 2010. 04. 22 – 05. 28.</p>
<p>Angela de la Cruz <i>After</i> Anna Maria Maiolino <i>Continuuous</i> ● CAMDEN ARTS CENTRE www.camdenartscentre.org LONDON 2010. 04. 01 – 05. 30.</p>
<p>Joana Hadjithomas and Khalil Joreige / Eileen Simpson and Ben White <i>I Want to See / Struggle in Jerash</i> ● GASWORKS www.gasworks.org.uk LONDON 2010. 04. 16 – 05. 30.</p>
<p>Irving Penn <i>Portraits</i> ● NATIONAL PORTRAIT GALLERY www.npg.org.uk LONDON 2010. 02. 18 – 06. 06.</p>

<p>Johanna Billing <i>I'm Lost Without Your Rhythm,</i> Maria Pask <i>Déjô vu</i> ● MODERN ART OXFORD www.modernartoxford.org.uk OXFORD 2010. 04. 17 – 06. 06.</p>
<p>'We are all mad here': Alice in popular culture ● V&A www.vam.ac.uk LONDON 2010. 03. 05 – 06. 12.</p>
<p>Raq5 Media Collective <i>The Things That Happen When Falling in Love</i> ● BALTIC CENTRE FOR CONTEMPORARY ART www.balticmill.com GATESHEAD 2010. 04. 02 – 06. 20.</p>
<p>Relics of old London: Photography and the spirit of the city ● ROYAL ACADEMY OF ARTS www.royalacademy.org.uk LONDON 2010. 02. 10 – 06. 22.</p>
<p>Henry Moore ● TATE BRITAIN www.tate.org.uk LONDON 2010. 02. 24 – 08. 08.</p>
<p>David Adjaye <i>Urban Africa</i> ● DESIGN MUSEUM www.designmuseum.org LONDON 2010. 03. 31 – 09. 05.</p>
<p>Németország</p>
<p>Maria Lassnig <i>It's art that keeps one ever younger</i> ● LENBACHHAUS / KUNSTBAU www.lenbachhaus.de MÜNCHEN 2010. 02. 27 – 05. 30.</p>
<p>Thomas Zipp <i>(WHITE REFORMATION CO-OP) MENS SANA IN CORPORE SANO</i> ● KUNSTHALLE FRIDERICIANUM www.fridericianum-kassel.de KASSEL 2010. 03. 13 – 06. 13.</p>
<p>Symmetrical Art from Hungary ● ZKM / MUSEUM FÜR NEUE KUNST www.zkm.de KARLSRUHE 2010. 04. 25 – 06. 20.</p>
<p>Tobias Zielony ● KUNSTVEREIN IN HAMBURG www.kunstverein.de HAMBURG 2010. 06. 05 – 07. 04.</p>

<p>Agents & Provocateurs ● HMKV IM DORTMUNDER U www.hmkv.de DORTMUND 2010. 05. 14 – 07. 18.</p>
<p>Julia Stoschek Collection – I want to see how you see ● DEICHTORHALLEN HAMBURG www.deichtorhallen.de HAMBURG 2010. 04. 16 – 07. 25.</p>
<p>Ernst Ludwig Kirchner Retrospective ● STÄDEL MUSEUM www.staedelmuseum.de FRANKFURT AM MAIN 2010. 04. 23 – 07. 25.</p>
<p>Robert Wilson <i>Video Portraits</i> ● ZKM / MUSEUM FÜR NEUE KUNST www.zkm.de KARLSRUHE 2010. 05. 13 – 08. 22.</p>
<p>Celluloid ● SCHIRN KUNSTHALLE www.schirn-kunsthalle.de FRANKFURT 2010. 06. 02 – 08. 29.</p>
<p>Bruce Naumam <i>Dream Passage</i> ● HAMBURGER BAHNHOF – MUSEUM FÜR GEGENWART www.hamburgerbahnhof.de BERLIN 2010. 05. 28 – 10. 10.</p>
<p>Olaszország</p>
<p>I mutanti / Les mutants ● ACADEMIE DE FRANCE À ROME – VILLA MEDICI www.villamedici.it RÓMA 2010. 03. 30 – 06. 06.</p>
<p>Francesco Jodice <i>Citytellers</i> ● MAMBO www.mambo-bologna.org BOLOGNA 2010. 04. 23 – 06. 06.</p>
<p>Zuzanna Janin <i>Obviously Cases of Madness Do Happen in Asylous This Isolated</i> ● FEDERICO BIANCHI CONTEMPORARY ART LECCO www.federicobianchigallery.com MILÁNÓ 2010. 05. 03 – 06. 26.</p>
<p>As soon as possible / Acceleration in contemporary society ● CENTRO DI CULTURA CONTEMPORANEA STROZZINA www.strozzina.org FIRENZE 2010. 05. 04 – 07. 14.</p>

<p>Fellini <i>Dall'Italia alla luna</i> ● MAMBO www.mambo-bologna.org BOLOGNA 2010. 03. 25 – 07. 25.</p>
<p>Alessandro Mendini ● MUSEO DELLE ARTI CATANZARO (MARCA) www.museomarca.com CATANZARO 2010. 04. 11 – 07. 25.</p>
<p>Ország</p>
<p>The Eighth International Photography Month in Moscow / «Photobiennale 2010» ● EKATERINA FOUNDATION www.ekaterina-foundation.ru/eng/ MOSZKVA 2010. 04. 10 – 06. 06.</p>
<p>Mark Rothko <i>Into an Unknown World</i> ● GARAGE: CENTER OF CONTEMPORARY ART www.garageccc.com MOSZKVA 2010. 04. 23 – 08. 14.</p>
<p>Portugália</p>
<p>The video works of Dara Birnbaum ● MUSEU DE ARTE CONTEMPORANEA DA FUNDAÇÃO DE SERRALVES www.serralves.pt PORTO 2010. 03. 27 – 07. 04.</p>
<p>Románia</p>
<p>Gili Mocanu <i>Each of those two moments</i> ● MNAC www.mnac.ro BUKAREST 2010. 03. 31 – 06. 27.</p>
<p>Paris / Design en mutation ● MNAC www.mnac.ro BUKAREST 2010. 05. 05 – 06. 30.</p>
<p>Spanyolország</p>
<p>El proceso como paradigma ● LABORAL CENTRO DE ARTE Y CREACIÓN INDUSTRIAL www.laboralcentrodearte.org GIJÓN 2010. 04. 23 – 08. 30.</p>
<p>Robert Rauschenberg <i>Gluts</i> ● GUGGENHEIM MUSEUM BILBAO www.guggenheim-bilbao.es BILBAO 2010. 02. 13 – 09. 12.</p>
<p>Measurable CENTRO DE ARTE Y NATURALEZA (CDAN) http://www.cdan.es/ HUESCA 2010. 05. 14 – 09. 19.</p>
<p>Anish Kapoor ● GUGGENHEIM MUSEUM BILBAO www.guggenheim-bilbao.es BILBAO 2010. 03. 16 – 10. 12.</p>

<p>Svájc</p>
<p>PRESS ART – Werke aus der Sammlung Annette und Peter Nobel ● KUNSTMUSEUM ST.GALLEN www.kunstmuseumsg.ch ST.GALLEN 2010. 01. 30 – 06. 20.</p>
<p>Reference and Affinity ● KUNSTMUSEUM LUZERN www.kunstmuseumluzern.ch LUZERN 2010. 02. 27 – 06. 27.</p>
<p>Luis Camnitzer ● DAROS-LATINAMERICA AG www.daros-latinamerica.net ZÜRICH 2010. 03. 11 – 07. 04.</p>
<p>Adrian Paci ● KUNSTHAUS www.kunsthau.ch ZÜRICH 2010. 06. 04 – 08. 22.</p>
<p>Where Three Dreams Cross – 150 Years of Photography from India, Pakistan, and Bangladesh ● FOTOMUSEUM WINTERTHUR www.fotomuseum.ch WINTERTHUR (ZÜRICH) 2010. 06. 12 – 08. 22.</p>
<p>Jean-Michel Basquiat (1960-1988) ● FONDATION BEYELER www.beyeler.com BASEL 2010. 05. 09 – 09. 05.</p>
<p>Thomas Struth ● KUNSTHAUS www.kunsthau.ch ZÜRICH 2010. 06. 11 – 09. 12.</p>
<p>Svédország</p>
<p>Keren Cytter ● MODERNA MUSEET www.modernamuseet.se STOCKHOLM 2010. 05. 08 – 08. 15.</p>
<p>Pascale Marthine Tayou ● MALMÖ KONSTHALL www.konsthall.malmo.se MALMÖ 2010. 05. 22 – 08. 22.</p>
<p>New Nordic Photography 2010 ● HASSELBLAD CENTER www.hasselbladcenter.se GÖTEBORG 2010. 05. 29 – 08. 22.</p>
<p>Ed Ruscha <i>Fifty Years of Painting</i> ● MODERNA MUSEET www.modernamuseet.se STOCKHOLM 2010. 05. 29 – 09. 05.</p>
<p>Törökország</p>
<p>From Traditional to Contemporary: Cultural Memory in Modern Turkish Art ● ISTANBUL MODERN www.istanbulmodern.org ISTANBUL 2010. 02. 17 – 05. 23.</p>
<p>Starter ● ARTER SANAT IÇIN ALAN / SPACE FOR ART www.arter.org.tr ISTANBUL 2010. 05. 08 – 09. 19.</p>

<p>Ukrajna</p>
<p>Sexuality and transcendence ● PINCHUKARTCENTRE http://pinchukartcentre.org KIJEV 2010. 04. 24 – 09. 19.</p>
<p>KÜLFÖLD /AMERIKA</p>
<p>USA</p>
<p>2010 Whitney Biennial ● WHITNEY MUSEUM OF AMERICAN ART www.whitney.org NEW YORK 2010. 02. 25 – 05. 30.</p>
<p>John Gerrard <i>Directions</i> ● HIRSHHORN MUSEUM AND SCULPTURE GARDEN http://hirshhorn.si.edu/ WASHINGTON 2009. 11. 05 – 2010. 05. 31.</p>
<p>Skin Fruit: Selections from the Dakis Joannou Collection / Curated by Jeff Koons ● NEW MUSEUM www.newmuseum.org NEW YORK 2010. 03. 03 – 06. 06.</p>
<p>Christian Boltanski <i>No Man's Land</i> ● PARK AVENUE ARMORY www.armoryonpark.org NEW YORK 2010. 05. 14 – 06. 13.</p>
<p>Las Vegas Studio: Images from the Archives of Robert Venturi and Denise Scott Brown ● THE MUSEUM OF CONTEMPORARY ART (MOCA) www.moca.org LOS ANGELES 2010. 03. 21 – 06. 20.</p>
<p>The View from Here ● SAN FRANCISCO MUSEUM OF MODERN ART www.sfmoma.org SAN FRANCISCO 2010. 01. 16 – 06. 27.</p>
<p>Malevich in Focus: 1912-1922 ● SOLOMON R. GUGGENHEIM MUSEUM www.guggenheim.org NEW YORK 2010. 02. 19 – 06. 30.</p>
<p>The New Typography ● THE MUSEUM OF MODERN ART (MOMA) www.moma.org NEW YORK 2009. 12. 23 – 2010. 07. 12.</p>
<p>Recollection: Lorna Simpson ● WALKER ART CENTER www.walkerart.org/ MINNEAPOLIS 2010. 03. 25 – 07. 18.</p>
<p>The Talent Show ● WALKER ART CENTER www.walkerart.org/ MINNEAPOLIS 2010. 04. 10 – 08. 15.</p>
<p>The Modern Myth: Drawing Mythologies in Modern Times ● THE MUSEUM OF MODERN ART (MOMA) www.moma.org NEW YORK 2010. 03. 10 – 09. 06.</p>

MOHOLY-NAGY MŰVÉSZETI EGYETEM
MOHOLY-NAGY UNIVERSITY OF ART AND DESIGN BUDAPEST

A Moholy-Nagy Művészeti Egyetemen 2010. szeptemberében indnak a Múzeumi menedzsment és Kultúramenedzsment szakirányú továbbképzések. A szakokról és a felvételirol bővebb információk a www.mome.hu honlapon olvashatók. Jelentkezési határidő: 2010. május 26.

VIDEO ART FESTIVAL BUDAPEST

June 1-6, 2010, Merlin ☒ 1052 Budapest, Gerlőczy u. 4. ☒ Guest Country: Austria ☒ www.crosstalk.hu

JOHANNA REICH: Line III, Videopainting, 2008, DV, PAL, 2'00